

17 Ağustos 1967

No.

2

MİLLİYET (İstanbul)

Tiyatrocu yönüyle Ahmet Kutsi Tecer

S. GÜNAY AKARSU

KÜLTÜR hayatımızın gerçek değerlerinden birini daha yitirdik. Ahmet Kutsi Hoca, bilgili, sabırlı araştırmalarıyla çok önemli çıkış noktalarını önümüze serdikten sonra, sessiz sedasız köşesine çekilen alçak gönüllü bir insandı. 1901 yılında Kudüs'de doğmuş, İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiş, Sorbonne'da edebiyat öğrenimi görmüştü. Uzun yıllar öğretmenlik yaparak Anadolu'da bulunmuş, eğitimle ilgili çeşitli görevler almış, Güzel Sanatlar Akademisi'nde, İstanbul Konservatuvarı'nda ders vermişti. Bir ara milletvekili de seçilmişti. İncelemeleri, oyunları, şiirleri vardı.

Oyun yazarı olarak, Devlet Tiyatrosu'nun temel taşlarını koyanlardan biriydi, diyebiliriz. Devlet Konservatuvarı'nın derme-çatma sahneden. Küçük Tiyatro'ya geçtiği yıllarda oynanan «Köşebaşı» adlı oyunu, Ankara'da bir tiyatro olayı yaratmıştı. Bu heyecanla Küçük Tiyatro dolup taşmaya başlamıştı. Böyle bir ortamda kurulan Devlet Tiyatrosu, seyircisiyle birlikte gitgide büyümüş, gelişmişti. «Köşebaşı'nın bu derece tutulmasının, sevilmesinin sebebi çok basitti. Ahmet Kutsi, sıcak, canlı, bizden olan bir oyun yazmıştı; yabancı değerlere özenmemiş; Ankara'da yeni yeni oluşmaya başlayan seyirciye karşı çıkmamış, ona tepeden bakmamıştı.

Ama bence, Ahmet Kutsi'yi ölümsüz yapacak niteliği daha başka. Onun halk sanatını, verdiği önemden söz etmek istiyorum. Bütün çabaları halk sanatını ortaya çıkarmaya yönelmişti. En bilinen çalışmalarından biri, Sivas'da bulunduğu sırada, halk şairlerini köylerinden, kasabalarından toplayıp bir halk şairleri bayramı düzenlemesidir. Bu bayram, halk şiirini, bilmeyenlerin gözüne sokmuş, küçümseyenlere Âşık Veysel gibi bir şairi kabul ettirmişti.

Daha önemlisi, Anadolu'da, batıdan aktarılmış tiyatrodan başka bir tiyatronun, bir köy tiyatrosunun varlığını ilk ortaya atan ve bunu ispatlayan da Ahmet Kutsi olmuştur. O zamana kadar, tiyatronun Tanzimat'la birlikte dışardan ismarlama olarak Türkiye'ye getirildiği sanılırdı. Böylece bizde tiyatronun tarihi İstanbul'dan başlatılırdı. Elbette yanlış değildi bu. Batı ölçülerine uygun tiyatro, batıdan gelmişti. Ama bir de, köylerde «köylüler tarafından tertip edilmiş ve temsil suretiyle icra edilmiş» oyunlara rastlanıyordu. Bunlar belki, bildiğimiz tiyatronun tanımına uymuyordu, ama gene dram sanatıydı. Ve kökü, diğer ulusların tiyatrolarında olduğu gibi, çok eski zamanlara, çok tanrılı zamanlara, samanizme kadar uzanıyordu. Ahmet Kutsi Tecer'in 1940 yılında yayımladığı «Köylülerin Temsilleri» adlı küçük eser, büyük bir yarılmayı ortaya çıkarıyor, yepyeni bir çığır açıyordu.

Buradan yola çıkarak bir çok araştırma yapıldı. Eski, yeni bir çok köy oyunu bulundu. Köylüler kendi aralarında eğlenirken «oyun çıkarıyorlardı». Köylü ilgilendiren her konu, oyun halinde temsil ediliyordu. Köy tiyatrosunda, oyuncuyla seyirci ayrımı yoktu. Önceden bilinen oyunların temsiline orada bulunanların çoğu katılıyordu. Erkekler kendi aralarında, kadınlar da kendi aralarında oyun çıkarıyorlardı. Onun için kadın oyunlarıyla erkek oyunları ayrıydı.

Böylece Türk tiyatrosunun kurulması için zengin bir kaynak ortaya çıkmış bulunuyordu. Bundan sonrası da artık tiyatrocularımıza düşüyor. Türk halkının ilkel ama katıksız olarak binlerce yıldır sürdürdüğü geleneği, çağdaş verilerle dönüştürüp, ulusal tiyatromuzu karmaları gerek. Bu iş için çok başlarındayız daha. Ve bu ylice işe önyak olan Ahmet Kutsi Tecer de, yazık ki, yeterli gelişmeleri göremeden aramızdan ayrıldı.